

„HIT A HARCBA, REMÉNY A BAJBAN” — A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN

Tamási Áron *Hazai tükör* című regénye hatodik fejezetének címe bizvást szolgálhat mottóként a Magyar Kultúra Napja alkalmából készült műsorajánlónk elé. Mert mi más küldetése lehetne napjainkban a kultúrának? Amikor mindenről szólnak a hírek, csak éppen erről nem. Amikor mindenféle jogcímen hívnak tüntetni minket dolgokért, vagy éppen ellenük, de a kultúra mellett senki nem tüntet.

ROZMÁN LÁSZLÓ

Amikor a Petőfi Irodalmi Múzeum honlapján (www.pim.hu) a 2013. évi irodalmi évfordulókat végignéztem, megörültem a bőséges kínálatnak. Érdemes a honlapra látogatni, nem csak a most kiemelt jeles személyiségek miatt.

Néhány évforduló felemlegetése feltétlenül segítséget nyújthat, hiszen a jubiláló szerzők mind olyan művekkel büszkélkedhetnek, melyeket érdemes tanítványainknak megmutatnunk, s egyben a megemlékezés lehetőségével is élhetünk. **Szilágyi Domokos** ('Szisz kapitány', ahogy barátai emlegették) erdélyi költő volt, 1938-ban, 75 évvel ezelőtt született, s fájdalmasan fiatalon, a Ceaușescu-rezsim áldozataként, 1976-ban hunyt el.

100 éve született **Jékely Zoltán** író, költő, műfordító (1913–1982), **Rónay György** író, költő, irodalomtörténész (1913–1978), **Szántó Piroska** festőművész, grafikus, író, akinek 15 évvel ezelőtt bekövetkezett haláláról is megemlékezhetünk. Szántó Piroska *Forradalmi szvit* című kötetével az '56-os forradalom és szabadságharcnak állít emléket. Számos költő kötetéhez készített illusztrációkat, akár dekorációnak is alkalmazhatóak ezek. Felkereshetjük az emlékmúzeumot, mely neki és férjének, Vas István költő-

nek állít emléket. (Budapest I. kerület, Várkert rakpart 17.) Szintén 100 éve született **Weöres Sándor** költő, műfordító, akinek évfordulója alkalmából jeles rendezvényekkel készülnek a Vas megyei irodalombarátok. Ezek sorából a Dr. Füzfa Balázs irodalomtörténész által szervezett „12 legszebb magyar vers” sorozat záró rendezvénye emelendő ki, melyre április 26–28. között kerül sor Csöngén és Szombathelyen. Feltétlenül érdemes megemlékeznünk a 150 éve született **Gárdonyi Gézárról** (1863–1922), akinek gyönyörűségei iskolai olvasmányai közül bármelyik könnyen dramatizálható és előadható, akár aprócska tanítványainkkal is.

Szintén az alsó tagozatosokkal lehetne jól dolgozni a 10 éve elhunyt **Janikovszky Éva** ifjúsági író (1926–2003) műveiből, elég ha csak az *Örülj, hogy fiú, Örülj, hogy lány* című remek alkotásokra, vagy éppen a *Ha én felnőtt volnék* című könyv megmosolyogtató, de ugyanakkor nagyon tanulságos történeteire gondolunk. A nagyobb tanulókkal **Károlyi Amy** költő, műfordító (1909–2003) verseiből is válogathatunk, mivel ő is tíz éve hunyt el. Egy olyan válogatás is nagyon érdekes lehet, melybe még Weöres Sándor verseit is bekapcsoljuk, hisz így egyszerre emlékezhetünk a költő házaspárra. Sokan igyekeznek megosztó egyéniségként feltüntetni **Wass Albert** erdélyi író (1908–1998), akinek versei a különböző ideológiai hozzáálláson túl is az egyetemes magyarsághoz szólnak, s bármilyen ünnepen mondhatók. A Magyar Kultúra Napja azonban még ezen felül is különös aktualitást adhat egy-egy jól megválasztott versnek.

30 éve hunyt el **Illyés Gyula** író, költő, műfordító (1902–1983), az ő verseiből szintén könnyű meghatározó műveket találni, mint ahogy érdemes a Szilágyi Domokoshoz hasonlóan tragikusan rövid életet élt **Dsida Jenő** erdélyi költő verseiből válogatni (1907–1938), aki 75 éve távozott az élők sorából. Bizonyára sokan egyetértenek velem, hogy **Karinthy Frigyes** író, humorista (1887–1938) külön fejezetet érdemelne a magyar irodalom történetében, még akkor is, ha mindig idő szűkében vagyunk az iskolákban.

Az *Előszó* című verset inkább egy nyolcadik osztályos tanulónak ajánlhatjuk, de az *Így írtok ti* szemelvényei már kisebbeknek is bizvást odaadhatók.

Mintegy az évfordulók hangsúlyos lezárásaként értünk el a 175 éve elhunyt **Kölcsey Ferenc**hez, akinek első számú nemzeti imádságunkat, a *Himnuszt* köszönhetjük. 1823 januárjának 22. napjára datálhatjuk a végleges versforma kialakulását, mely éppen 190 évvel ezelőtt történt.

A fentiekben már történtek utalások szerzőkre és versválasztásra, ezúttal azonban egy másik, egyedi ötletet ajánlunk megvalósításra. Kölcsey *Himnusza* – ha úgy tetszik a nemzet tudatában és ünnepi szokásaiban – nem volt előzmények nélkül való, hiszen keletkezését megelőzően több, himnuszként énekelt alkotást ismerünk.

„**Himnuszok a magyar történelemben**” címmel érdekes összeállítást adhatunk közre az alábbi művekből.

XVIII. sz. „Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga” és a „Boldogasszony anyánk” (Ez utóbbi szerzője Lancsics Bonifác dömölki bencés szerzetes. A dal első írásos dokumentációját 1712-re vagy 1713-ra teszik. Ez esetben a 300. évfordulóra is emlékezhetünk.) Elhangozhat a *Rákóczi-nóta* vagy a *Rákóczi-induló* is, melyet a XIX. század elején énekeltek himnuszként. Kölcsey *Himnusza* mellett Vörösmarty Mihály *Szózata* is jelentős szerepet kap ünnepi rendezvényeink zárásaként. Érdekes színfolt lehet a sorban az Ősi székely himnusz, a Csángó himnusz (<http://www.gyerekdal.hu/dal/csango-himnusz>), valamint a Székely himnusz megmutatása. Ez utóbbiakat előadhatjuk szólóénekekkel, míg az előzőeket inkább az énekkar adja elő, bár érdemes énekórákon előzetesen egy kicsit foglalkozni velük, s így egy igazi közös éneklés teheti teljessé az ünnepet. Mindegyik alkotás megtalálható a világháló legnépszerűbb ilyen jellegű zenei oldalán, s onnan könnyen elsajátítható a dallam és szöveg. Az egyházi énekek és a kuruc kort idéző dalok esetében kotta is könnyen elérhető, így a hangszeres kíséret sem okozhat gondot. A további kereséshez, kutatáshoz a himnusz.lap.hu oldalon még számos ötletet találhatunk.

Az ünnepi műsor dekorációja kapcsán alapvetően a rendezésre álló tér elrendezését, nagyságát kell figyelembe vennünk. Ügyeljünk arra, hogy Kölcsey Ferenc arcképe, a *Himnusz* kézírata, a megzenésített alkotás kottája Erkel Ferenc arcképével mindenképpen megjelenjen, megfelelő felbontásban és a térhez illő nagyságban. Ha a himnuszt felvonultató válogatást választjuk, akkor a többi mű szövege is – akár szép kalligrafikus betűkkel megírva – dekorációként kerülhet a falra.

Amennyiben a jubiláns költőktől, íróktól választunk, szintén keressük meg arcképüket és helyezzük el a térben.

Egy szép esésű fehér drapériára, háttérfüggönyre könnyen rögzíthetők a képek, s ne feledkezzünk el a magyar zászlóról sem. Ha van vitrinünk vagy bármilyen védett kiállítóhelyünk, akkor érdemes régi, szép könyveket, netán kottákat, esetleg fellelhető kéziratok fénymásolatait kitenni. Akár versenyt is hirdethetünk a gyerekek között „*Hozd el a legkedvesebb könyvedet*” címmel. Az is jó ötlet, ha leírják róla *Szeretem, mert...* címmel gondolataikat. A legsikerültebb írásokat díjazhatjuk is. Akár az összeállításban szereplő egy-egy költő arcképével, a *Himnusz*, *Szózat* eredeti kéziratának másolatával.

Elmondásra ajánlott versek:

Szilágyi Domokos: *Szülőföld; A költő mit tehet?; Helyünk a világban; Hajnali óda; Sorok a szabadságról*

Jékely Zoltán: *Városvégi gesztenyesor*

Rónay György: *Dal; Epilógus; Emlékek; Változatok két Arany-sorra; Ars poetica; A Kiskúnságon*

Weöres Sándor és Károlyi Amy: Tőlük túlzás lenne bármit is ajánlani, hisz főleg Weöres Sándor versei esetében sokunk fülében csengnek-bongnak a felejthetetlen sorok. Kereshetünk a *Rongyszőnyeg* ciklusból, vagy éppen érdekességképpen a Szántó Tibor által illusztrált és a Magyar Helikon által 1978-ban kiadott *Egysoros versek* közül is. (Károlyi Amy költészetéből mondható: *Örökség; Hazatérés; Sorok; Arany ablak; Nagyon kis fiúk dala; Fiatalok*)

Wass Albert: *Üzenet haza; A láthatatlan lobogó; Emlékezés egy régi márciusra; Levél I; Mikor a bujdosó az Isten-nel beszél; A zászlótartó; Szivárvány*

Illyés Gyula: *Haza a magasban; Akár a föld; Ozorai példa; Magyar és magyar; Zrínyi, a költő; Koszorú; Poesis Hungarica*

Dsida Jenő: *Meghitt beszélgetés a verandán; Mosolygó, fáradt kívánság; Vallomás; Csokonai sírjánál; Jámbor beszéd magamról; Szabad-e nekem énekelni?*

Karinthy Frigyes: *Előszó; A költő; Ősz; Így írtok ti*

Zárszóként néhány gondolat Jókai Annától. 2011. január 22-én Lendván mondott ünnepi beszédét volt szerencsém hallani. Abból idéznék néhány mottónak is megfelelő gondolatot.

„A magyar gyönyörű nyelv, és nagyon kell rá vigyázni. Istennek minden nemzettel megvan a maga terve. Isten nem kockajátékos, azt a közösséget kell szolgálunk, ahova megszülettünk.”

„Ki az, aki szereti a hazáját? Az nem, aki egy zászlóba csavarodva hordóról kiabál. Az igen, aki tesz érte, tesz az elesettekért, és meg is vallja hazaszeretetését. Helyesen kell gondolkodni, ki kell mondani, meg kell cselekedni.”

„A Szózatban írt 'rendületlenül' szavunkat rendíthetetlenül értelemben is meg kell élnünk. Ahol négy-öt magyar összehajol a világban, ott lakik az Isten, ott lakik Magyarország.”